

דו"ח השכפה

תוכניות לבני הגיל
השלישי

2023-2024
תשפ"ד

רקע

בעולם בו הטכנולוגיה מתעדכנת כל הזמן, מוצאים עצמם בני הגיל השלישי נדרשים להסתגל לכך ששירותים רבים עוברים מהמרחב הפיזי למרחב המקוון, ולכך שמערכות יחסים אישיות מושפעות מפיתוחים טכנולוגיים. בעולם זה, השליטה בסביבה הדיגיטלית משפיעה על תחומי חיים רבים: התנהלות פיננסית נבונה, בריאות, פנאי ורשת חברתית, תעסוקה, למידה לאורך החיים והשתתפות אזרחית פעילה. כמו כן, אוריינות דיגיטלית התגלתה כמנבאת חוסן - היכולת להתמודד עם מצבי דחק ומשבר(1). לכן, העדרה של אוריינות דיגיטלית והקושי להתנהל במציאות הטכנולוגית היומיומית גורם לתחושה טבעית של חוסר רלוונטיות ולעתים אף לדחיקה אל השוליים החברתיים.

על פי הלמ"ס (2022), כ-27% מבני ה-65 ומעלה אינם משתמשים באינטרנט, זאת בהשוואה לאחוזים בודדים בקרב גילאים צעירים יותר(2). על פי סקר של איגוד האינטרנט הישראלי שנערך בקרב בני 65 ומעלה(3), 26% בלבד רוכשים מוצרים דרך האינטרנט, 40% מבצעים תשלומים וחשבונות ברשת, 54% גולשים ברשתות חברתיות ו-49% מקבלים עזרה מקרובי משפחה ומכרים בתפעול טכני ומיומנויות גלישה.

ניתן גם להבחין בפערים בין האוכלוסייה המבוגרת לבין אוכלוסייה צעירה בכל מה שקשור לשימוש במחשב, אינטרנט ושירותים דיגיטליים. לדוגמה, 26.1% מבני 65 ומעלה השתמשו בשירותי ממשל מקוונים ב-2020, כאשר בקרב בני 20 ומעלה אחוז המשתמשים בשירותי ממשל מקוונים כמעט כפול - 46.5%(2). בשנת 2022, הממוצע הארצי של אותו המדד עמד על 56.9%, כשמוצע השימוש באוכלוסיית בני ה-75 ומעלה עמד על 24% בלבד(4).

יתרה מזאת, מלחמת חרבות ברזל שפרצה ברבעון האחרון של שנת 2023, שבה והבהירה עד כמה נחוצים כלים דיגיטליים לחוסן אישי. מחקר שבחן את השימושים והצרכים הדיגיטליים של האוכלוסייה המבוגרת בישראל בזמן מלחמה הראה כי המלחמה עימתה את אוכלוסיית הגיל השלישי עם אתגרים וחסמים טכנולוגיים רבים העלולים להשפיע באופן ישיר על תחושת השלמות שלהם. על פי המחקר, ישנה חשיבות רבה יותר לשימוש באמצעים טכנולוגיים בקרב מפונים, ורבים מהמפונים בעלי אוריינות דיגיטלית נמוכה ממקביליהם הלא-מפונים. בהתאם לכך המלצת החוקרים הראשונה היא הדרכה מותאמת לשיפור האוריינות הדיגיטלית בקרב אוכלוסייה זאת(5).

לאור כל זאת, מחשבה טובה פעלה לאורך כל השנה הן בתכניות רגילות והן בתכניות שהותאמו לחירום ולחיזוק החוסן האישי והקהילתי והפעילה תכניות טכנולוגיות מגוונות המקנות אוריינות דיגיטלית, בצורה הדרגתית ובאופן המותאם לקצב הלמידה, על מנת לתת מענה לצרכים של אוכלוסיות הגיל השלישי. בשנת 2018 הובילה העמותה את המיזם הלאומי של המשרד לשיוויון חברתי, ג'וינט ישראל-אשל ומטה ישראל דיגיטלית, לקידום זקנה פעילה ולשיפור איכות החיים באמצעות הקניית אוריינות דיגיטלית לבני 60+. בנוסף, החל מאוקטובר 2022 מפעילה העמותה מגוון קורסים והכשרות טכנולוגיות ב-31 רשויות מקומיות במסגרת מיזם "100 באוריינות" של מערך הדיגיטל הלאומי.

(1) ג'וינט ישראל אשל (2021). אתגר ההזדקנות: תוכנית עבודה רב שנתית 2021-2025.

(2) הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (2022). פרסום מס' 1877 : מדדים להזדקנות מיטבית בישראל 2020.

(3) איגוד האינטרנט הישראלי (2024). שימוש ומוגנות אינטרנט בקרב הגיל השלישי בישראל.

(4) הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, שימוש בשירותי ממשל מתוקשבים, לפי גיל, הסקר החברתי, 2022.

(5) מנהיים, א., ליפשיץ, ר., וקון-שורץ, א. (בפרסום). שימושים וצרכים דיגיטליים של האוכלוסייה המבוגרת (60 ומעלה) בישראל בזמן המלחמה.

מטרות

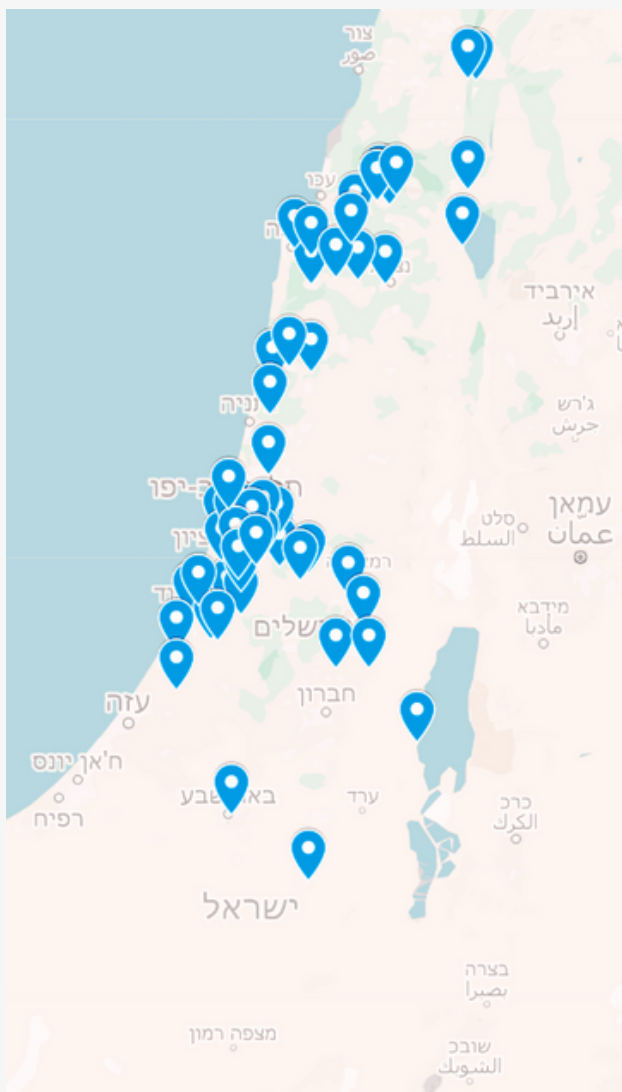
הטמעת שימוש
בכלים דיגיטליים
לטובת קידום
זקנה פעילה

שיפור תחושת
המחוברות
החברתית והחוסן
הקהילתי

שיפור מידת
האוריינות
הדיגיטלית

חיזוק החוסן
האישי ותחושת
המסוגלות
העצמית בסביבה
הטכנולוגית

פעילות

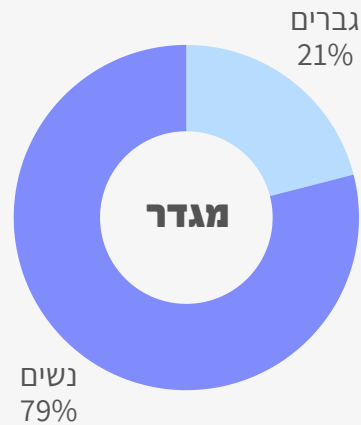
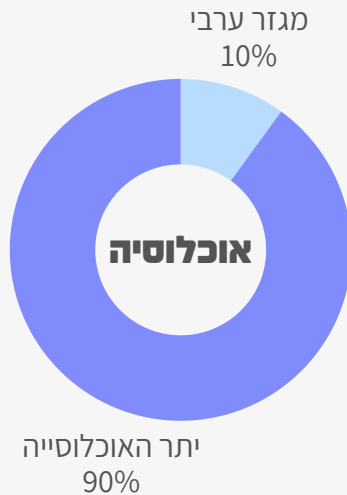
1120
משתתפים

35
קורסים

43
סדנאות

נתונים דמוגרפיים

קורסים

35

קורסים

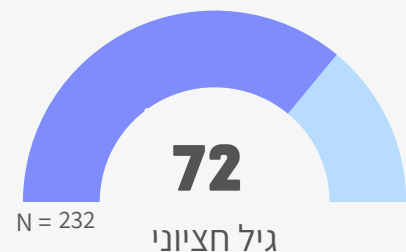
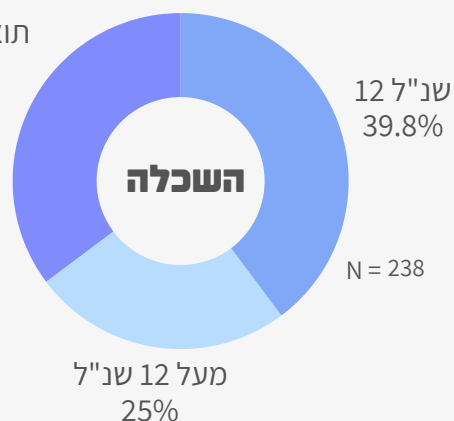

477

משתתפים.ות

בקורסים נלמדות מיומנויות בסיסיות ומתקדמות של תפעול מחשב וסמארטפון, פיתוח ביטחון בגישה למחשב, חשיפה והתנסות בכלים שימושיים במחשב, בסמארטפון ובאינטרנט. במסגרת זו לומדים המשתתפים לבצע פעולות שימושיות בחיי היום-יום שלהם באמצעות כלים טכנולוגיים לשם קידום זקנה פעילה, שיפור איכות חייהם ושימוש מיטבי במרחב הדיגיטלי.

תואר ראשון ומעלה 35.2%

1 | שיפור מידת האוריינות הדיגיטלית

*N = 105

8%

שיפור בשליטה ובשימוש במיומנויות ובפעולות לצרכים שונים (מיצוי זכויות, פעולות בנקאיות, השוואות מחירים ועוד) ביחס לתחילת הקורס

● סוף הקורס ● תחילת הקורס

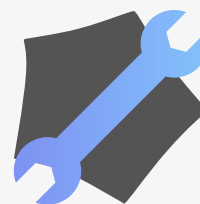

2 | חיזוק תחושת המסוגלות והביטחון לעבודה בסביבה טכנולוגית

**N = 133

16%

שיפור בביטחון להשתמש, ללמוד, ולהתמודד עם אתגרים בכלים טכנולוגיים ביחס לתחילת הקורס

● סוף הקורס ● תחילת הקורס

“נעלם החשש לגעת במחשב, פחות תלותיות באנשים, המחשב פתוח בפניי והגישה קלה לתפעל בשמחה”

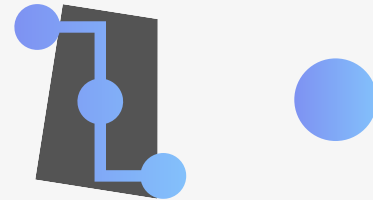
* עונים על השאלות הרלוונטיות בשאלון הפתיחה עם N=82 על השאלות הרלוונטיות בשאלון הסיום. ממוצע דירוגים משוקלל. מתוך הקורסים בעברית.
** עונים על השאלות הרלוונטיות בשאלון הפתיחה עם N=87 על השאלות הרלוונטיות בשאלון הסיום. ממוצע דירוגים משוקלל. מתוך הקורסים בעברית.

3 | שיפור תחושת המחוברות החברתית

*N = 110

63%

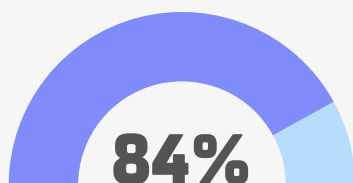
מהמשתתפים העידו שהקורס סייע להם במידה רבה או במידה רבה מאוד להיות **יותר** מעורבים בחיי הסובבים אותם

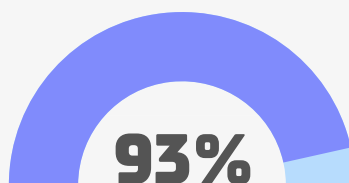
“הרגשה של בטחון בקשר עם אנשים צעירים ועם החיים המודרניים והעדכניים”
“להתחיל להבין את הנכדים”

4 | שביעות רצון

*N = 111

ירצו להמשיך לקורס
נוסף

מרוצים או מרוצים
מאוד מההדרכה

מרוצים או מרוצים
מאוד מהקורס

סדנאות

43

סדנאות

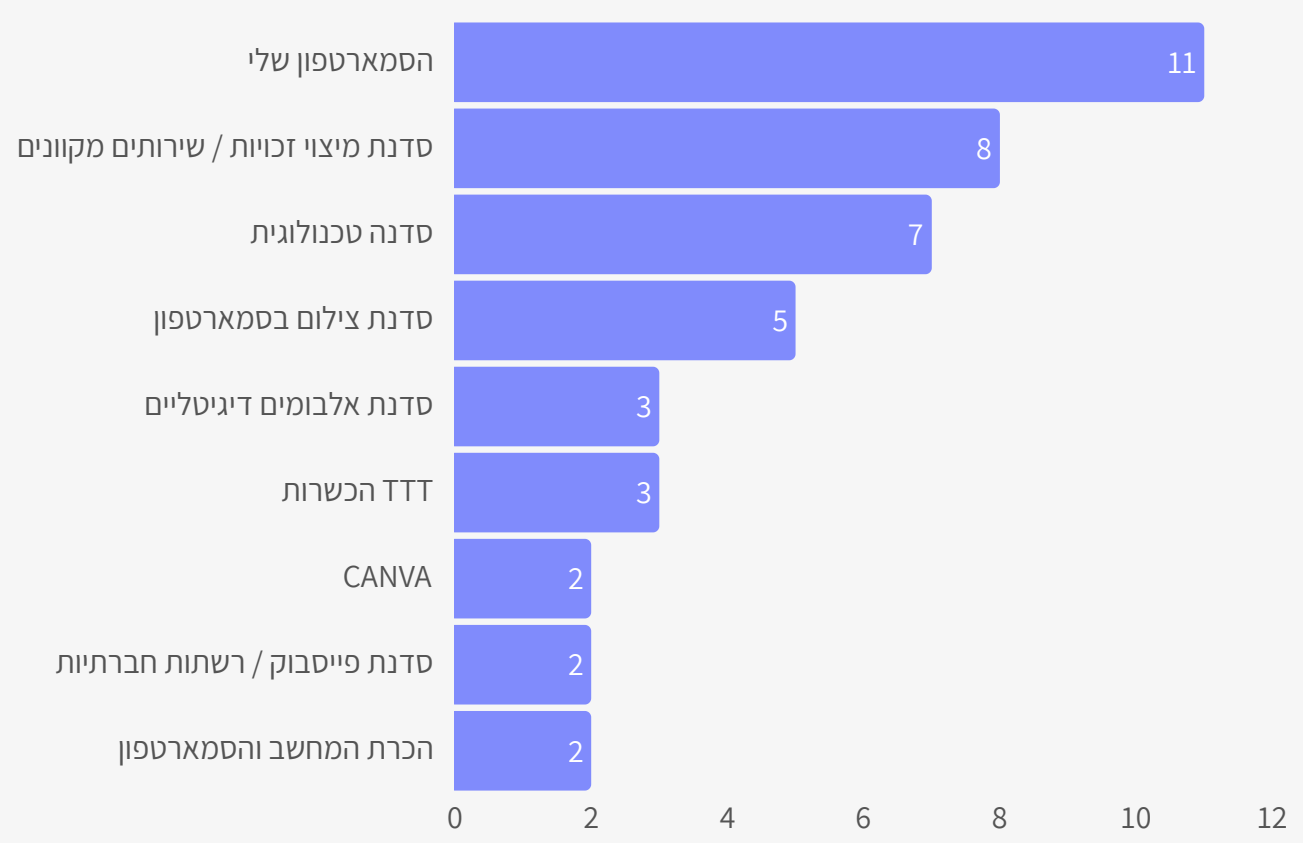

643

משתתפים.ות

הסדנאות הטכנולוגיות מציעות למידה מהירה והעמקה נקודתית וממוקדת בתכנים טכנולוגיים רלוונטיים שונים, המאפשרים השתלבות מיטבית בחברה וחיי זקנה פעילה, כגון שימוש בסמארטפון, מיצוי זכויות, Canva, בינה מלאכותית, שירותים מקוונים, רשתות חברתיות ועוד.

1 | נושאי הסדנאות

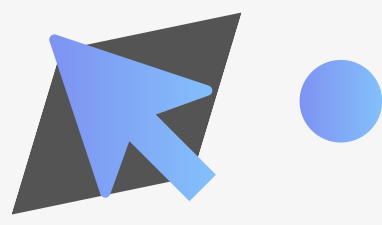

2 | חשיפה לכלים דיגטליים חדשים

*N = 201

67%

מהמשתתפים העידו שהתכנים שלמדו בסדנה היו **חדשים** עבורם במידה רבה או במידה רבה מאוד

3 | חיזוק תחושת המסוגלות והביטחון

**N = 226

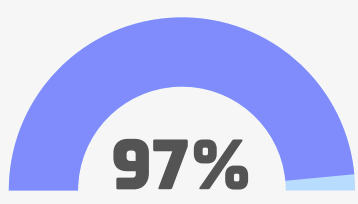
84%

מהמשתתפים דיווחו על **שיפור** רב או רב מאוד בביטחון שלהם להשתמש בטכנולוגיה בעקבות הסדנה

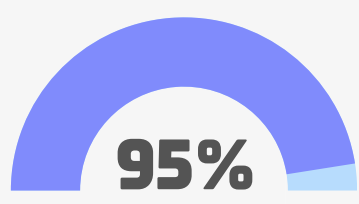

4 | שביעות רצון

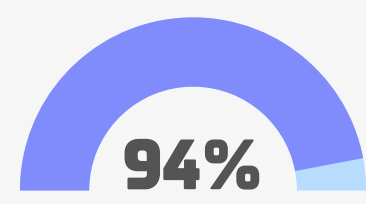
*N = 229

היו נרשמים לסדנה
טכנולוגית נוספת

מרוצים או מרוצים
מאוד מהסדנה

מרוצים או מרוצים
מאוד מההדרכה

* מתוך הסדנאות בעברית.
** עונים על חלק מהשאלות הרלוונטיות. N=186 לעונים על כל השאלות הרלוונטיות. ממוצע דירוגים משוקלל. מתוך הסדנאות בעברית.

לסיום

בשנה האחרונה הגענו למעל 1,100 משתתפים ומשתתפות במקומות רבים ומגוונים ברחבי הארץ. בעקבות הפעילות גברה תחושת המסוגלות הטכנולוגית של המשתתפים ועלה השימוש באינטרנט לטובת שימושים רבים בחיי היום-יום, ובהם שירותים מקוונים נחוצים. כמו כן, המשתתפים והמשתתפות דיווחו כי הם רכשו ידע טכנולוגי חדש, בעזרת הטכנולוגיה הם מרגישים יותר מעורבים בחיי הסובבים אותם, ומעל 80% ציינו כי ישמחו להמשיך וללמוד בתוכניות נוספות. בשנה זו, לאור המציאות הביטחונית המורכבת והמלחמה, חשיבותה של אוריינות דיגיטלית בולטת במיוחד, שכן היא משפיעה באופן ישיר על החוסן, על תחושת השלמות, ועל יכולתן של אוכלוסיות שונות להתעדכן בדיווחים חדשניים, לדאוג לבטחונן ולממש זכויות שונות. הקורסים הטכנולוגיים והסדנאות הטכנולוגיות שהועברו, במיוחד עבור אוכלוסיות המפונים, סייעו לרבים מהם לשמור על תחושת הרווחה ולממש את זכויותיהם.

**השינוי מתחיל
במחשבה טובה**